

Когномологични проучвания върху иберороманските владетели

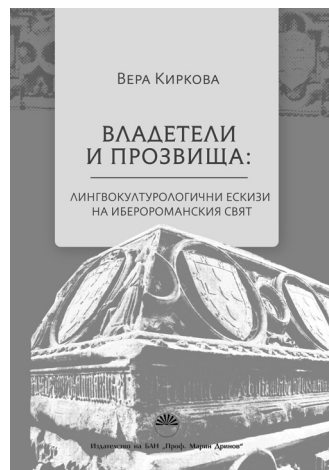
Димитър Веселинов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
(България)

Cognomological Studies on the Ibero-Romance Rulers

Dimitar Veselinov

Sofia University “St. Kliment Ohridski” (Bulgaria)

Киркова, Вера. Владетели и прозвища: лингвокултурологични ескизи на иберороманския свят (Митологеми, архетипи, кенотипи, прототипни ситуации, еталони, стереотипи, символи: теоретико-приложни основи за лингвокултурологичен прочит на прозвищата при знакови иберийски монархически владетели – португалски и кастилски владетели). Монография. Първо издание. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2025, 152 с. ISBN 978-619-245-550-7

Монографията на иберо-романиста Вера Киркова е посветена на неизследвания до сега, но твърде значим историко-филологически многопосочен проблем по формирането, утвърждаването, трансферирането и разпространението на владетелските прозвища в качеството им на лингвокултуреми, „при които съдържанието и обхватът може да се променят чрез извеждането „пред скоба“ на едни или други признаци на културния аспект“ (Киркова 2025: 31). В специализираната когномологична литература до момента липсва подобна публикация, плод на целенасочено филологическо проучване, посветено на прозвищата на повелителите от тази лингвокултурологична перспектива (по зададени авторови оригинално систематизирани параметри) и особено с акцент върху иберороманското монархическо и аристократическо пространство.

Разглеждат се представителни португалски и кастилски монархически прозвища на ключови владетели (кrale и императори) от същинското и Късното средновековие, а именно в отрязъка от време, чието начало съвпада с напредването на Реконкистата и продължава до епохата на Великите географски открития. Това е сложен исторически период, в който се отвоюват завладените от маврите земи и се появяват и утвърждават независимите християнски кралства на Пиренейския/Иберийския полуостров. С анализа на подбраните репрезентативни за епохата монарси и техните отличителни прозвища, с които остават да битуват в историята и с които са най-разпознаваеми за следващите поколения, се конкретизира и онагледява недвусмислено приложимостта на когномологично практическо проектиране на изследователския авторов теоретичен модел на Вера Киркова върху конкретен словесен материал по един новаторски и всеобхватен начин.

Трудът е многопластов и многопланов по своя замисъл, методология и задълбоченост на аналитичната част. Не би било пресилено да се каже, че разнообразната когномологична материя на изследването е истинско предизвикателство за всеки, захванал се с такъв комплексен анализ в необятното поле на лингвокултурологичната наука. Вера Киркова се е справила, следвала е нишката на начертания план за работа, успяла е да селектира и да обвърже в неделима цялост водещи теоретични постулати с приложните аспекти на сериозно когномологично проучване.

Монографията е организирана според утвърдената за академична разработка структура: предварителни бележки, теоретичен увод, две глави, аналитично построено в отделна глава заключение, множество приложения, използвани източници и академичен по своя характер индекс на обекти и локации, илюстриращи съвременното значение на изследваните владетелски прозвища. Разработката е представена в общ обем от 152 страници.

Така структурираната работа и детайлно изработена когномологична методология позволява на авторката да избере най-удачния за изпълнението на идеите си интердисциплинарен подход, който предполага съчетаването на разнородни лингвоантропологични, културологични, лингводидактологични и емпрунтологични методи и спомага да се навлезе дълбочинно във вътрешните измерения на изследваните процеси.

Корпусът на проучването съчетава обективно и критически анализиран и интерпретиран богат когномологичен материал, който показва стремежа на авторката за максимална представителност на изследваната проблематика. Включването от Вера Киркова на разнообразни източници, които взаимно се допълват, гарантира необходимата обективност на реализираните авторови оригинални интерпретации, коментarii и анализи.

В предварителните бележки Вера Киркова запознава читателите с възникването и узряването на идеята за проучване на иберо-романските владетелски

прозвища, с решението и мотивираните етапи при провеждането на научно изследване от когномологичен тип, необходимо за запълване на лингвокултурологична и емпрунтологична лакуна в съвременната филологическа научна и учебна литература.

В уводната част авторката представя проблематиката на лингвокултурологичните въпроси от теоретичен и приложен характер върху избран теоретичен модел, по чиито общи диахронни и синхронни параметри според Вера Киркова трябва да бъдат изведени и онагледени с теоретико-приложна цел дисперсни и незадълбочени в актуалните изследвания когномологични аспекти.

В първа глава авторката прави исторически преглед на лингвокултурологичните изследвания, посочва особеностите при дефинирането и очертаването на предмета на съвременната лингвокултурология, представя общи теоретични въпроси, позиционира антропологичната ономастика в диахрония сред направленията на модерната лингвокултурология и конкретизира практическата приложност на базови аспекти от предмета на когномологичното изследване: митологеми (и митове), архетипи, кенотипи, прототипни ситуации, еталони, стереотипи, символи, приложени към иберороманската средновековна монархическа действителност. Аргументиран е и изборът на отрязък от време, от който се ексцерпират подложените на анализ кралски прозвища.

Втора глава е посветена на иберийските монархически владетели. В нея Вера Киркова проследява легитимирането на монархическото управление, като започва с иберийската (пред)историческа контекстуализация на християнските кралства от същинското и Късното средновековие, запознава с диахронията на бита, културата и езика в Иберия до Реконкистата, преминава към темите за личността като религиозен субект, владетеля и образа на владетеля, обуславящ „титuluването“ с определени прозвища, изтъква значимостта на личността на португалските и кастилските иберийски монархически владетели и техните прозвища в създаването, утвърждаването и рушенето на стереотипи, прототипи, кенотипи, архетипи, митологеми, символи и еталони. В аналитичната част фокусът е насочен директно към когномологичния анализ и интерпретация на избраните португалски и кастилски иберийски монархически владетели и техните прозвища, разпределени в две групи: португалски монархически владетели и кастилски монархически владетели. Посочени са пътищата за тяхното емпрунтологично адаптиране в българскоезичния контекст и перспективи за интегрирането им в процеса на академично образование.

В заключителната част на изследването Вера Киркова обобщава резултатите от изпълнените задачи при този комплексен интердисциплинарен лингвокултурологичен подход, „чрез който се установява ролята на всяка езикова система в управлението на дадени културни модели, които направляват и съответното поведение на потребителите в общността“ (Киркова 2025: 101).

Двете приложения към монографичния труд и респектиращо обстоятелствената библиография обогатяват работата и гарантират научната тежест на изследването – трудът е ценен и новаторски, отваря хоризонти за нови изследвания в няколко направления и съдържа редица приноси, които могат да бъдат групирани според теоретичната обосновка на поставената проблематика, методологичния аспект и научно-изследователските приноси. Във всички тях авторката разкрива дълбочина на познанията и прецизност при работата с терминологичния апарат, поставя основите за изграждането на методологичен когномологичен модел за такъв тип изследвания и убедително посочва пътя за решаването на все още неразработените проблеми в конкретния научен отрасъл.

Монографичното изследване „Владетели и прозвища: лингвокултурологични ескизи на иберороманския свят (Митологеми, архетипи, кенотипи, прототипни ситуации, еталони, стереотипи, символи: теоретико-приложни основи за лингвокултурологичен прочит на прозвищата при знакови иберийски монархически владетели – португалски и кастилски владетели)“ на Вера Киркова е значим принос в областта на съвременната иберо-романска когномология и компаративна лингвокултурология. Проучването представлява интерес за специалисти не само от иберороманистиката, но и за лингвокултуролози, емпрунтолози, широкопрофилни лингвисти, антрополози, културолози, историци, както и за заинтригувани от засегнатите изследователски области неспециалисти.

проф. дфи Димитър Веселинов

dvdimitrov@uni-sofia.bg

Факултет по класически и нови филологии

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

бул. „Цар Освободител“ 15

София 1504

България

Prof. Dimitar Veselinov, D.Sc.

dvdimitrov@uni-sofia.bg

Faculty of Classical and Modern Philology

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

15 Tzar Osvoboditel Blvd.

Sofia 1504

Bulgaria